

Nader onderzoek naar dassen

Realisatie zonnepark te Overberg

projectnummer 0476840
definitief
21 juli 2022

Nader onderzoek naar dassen

Realisatie zonnepark te Overberg

projectnummer 0476840

definitief
21 juli 2022

Auteurs

[Redacted]

Gecontroleerd:

[Redacted]

Opdrachtgever

BHM Solar
Lucasbolwerk 10
3512 AH Utrecht

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

datum
21 juli 2022

beschrijving
definitief

vrijgave

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Huidige situatie	3
1.3	Planvoornemen	3
1.4	Doel	5
1.5	Leeswijzer	5
2	Wettelijk kader	6
2.1	Algemeen	6
2.2	Wnb - soortbescherming	6
2.3	Algemene zorgplicht	7
3	Methoden en uitvoering	8
3.1	Onderzoeksmethoden	8
3.2	Overzicht veldbezoeken	9
4	Resultaten	10
4.1	Das	10
4.2	Overige soorten	11
5	Effectbeoordeling	13
5.1	Das	13
5.2	Overige soorten	14
6	Conclusies en aanbevelingen	17
6.1	Aanleiding	17
6.2	Das	17
6.3	Boommarter en steenmarter	17
6.4	Overige soorten	18
7	Bronnen	20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

BHM Solar is voornemens om in samenwerking met een grondeigenaar een zonnepark te realiseren op een agrarisch perceel ten oosten van de Eindseweg 5 te Overberg (zie figuur 1.1). De beoogde ontwikkeling dient te worden beoordeeld op uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving. De ontwikkeling mag niet in strijd zijn met het beleid omtrent soortenbescherming en gebiedsbescherming uit de Wet natuurbescherming (Wnb). Derhalve is inzicht gewenst in de aanwezige beschermde natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties. In dit kader is in 2022 een natuurtoets uitgevoerd voor de beoogde ontwikkeling (Antea Group, 2022). Uit deze natuurtoets is gebleken dat het plangebied mogelijk essentieel foerageergebied betreft van de das, aangezien er een dassenburcht aanwezig is in het bosschage ten noordoosten van het plangebied. Hoewel de burcht zelf niet direct wordt geschaad, kan er door de realisatie van de zonneweide sprake zijn van aantasting van (het functioneren van) de burcht of het schaden van essentieel leefgebied van de das. Dit betreft een overtreding van de Wnb. Om te bepalen of dit aan de orde is bij de beoogde ontwikkeling, is in 2022 nader onderzoek uitgevoerd naar de das. In voorliggende rapportage zijn de resultaten van het nader onderzoek beschreven.

Figuur 1.1. Ligging van het plangebied en het bosschage met de dassenburcht. Bron: Google Satellite, 2022.

1.2 Huidige situatie

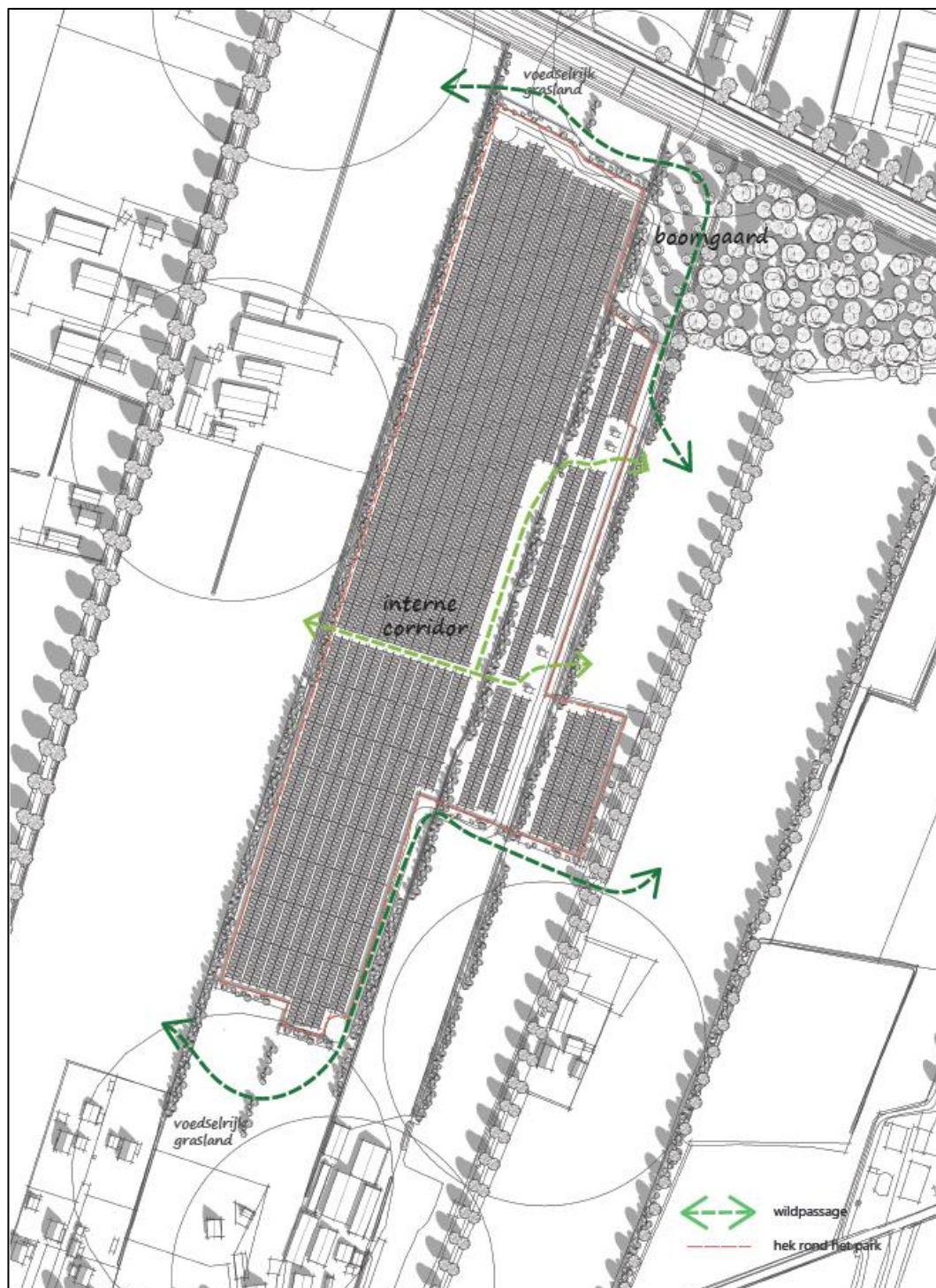
Het onderzoeksgebied ligt ten zuiden van de A12 en ten westen van Veenendaal in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Het betreft een agrarische perceel met bemeste graslanden waar een deel van het jaar koeien op grazen. Diverse houtwallen en houtsingels doorkruisen en begrenzen het perceel. Tevens zijn er enkele sloten aanwezig. Aan de noordoostzijde ligt het bosschage met de dassenburcht. Deze burcht bestaat uit twee complexen met in- en uitgangen. In figuur 1.2 is een impressie van het plangebied en de dassenburcht weergegeven.

Figuur 1.2. Links: impressie van het perceel waar het zonnepark wordt gerealiseerd. Rechts: een impressie van de dassenburcht.

1.3 Planvoornemen

Het zonnepark zal gerealiseerd worden op de huidige weilanden. Het zonnepark zal bestaan uit circa 20.000 semi transparante bifacial zonnepanelen in een oost-west opstelling met een hoogte van maximaal 1,5 m. Het zonnepark beslaat een oppervlakte van circa 8 hectare netto, waarvan 5 ha zonnepanelen, 2.5 hectare tussenstroken en 0.5 hectare wegen en infrastructuur. De bruto oppervlakte is 10 hectare. Rondom de zonnepanelen wordt hekwerk in combinatie met groene struiken of hagen geplaatst. Het hekwerk heeft een open ruimte van 20-30 cm aan de onderkant die passage voor fauna mogelijk maakt. Er worden geen bomen gekapt en het groen tussen en rondom de agrarische velden blijft behouden. Daarnaast is het streven om de landschappelijke en natuurlijke waarden zoveel mogelijk te behouden en waar mogelijk te versterken. In figuur 1.3 is een impressie van de toekomstige situatie weergegeven.

Figuur 1.3. Impressie van het zonnepark. Bron: Verkregen via BHM Solar.

1.4 Doel

Het doel van voorliggende rapportage is het inzichtelijk maken van de resultaten van het nader onderzoek naar de das. Voor de start van het onderzoek was reeds bekend dat de burcht in het boschage ten noordoosten van het plangebied al minstens 20 jaar in gebruik is door dassen (communicatie met een lokale dassenwerkgroep). Tevens was bekend dat de dassen door het plangebied lopen en er foerageren (communicatie met omwonenden). In dit nadere onderzoek wordt beoordeeld hoe groot de dassenclan is, welke functie de burcht heeft voor de dassen, en hoe de aanwezige potentieel belangrijke structuren (wissels en vluchtpijpen/holen) rondom de burcht en nabij het plangebied worden gebruikt door dassen. Het uiteindelijke doel is om te kunnen beoordelen of het plangebied essentieel leefgebied betreft voor de das. Daarnaast wordt aangegeven of er sprake is van het overtreden van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming, wat eventuele consequenties hiervan zijn, en of er een noodzaak is tot het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming voor het onderdeel soortenbescherming.

1.5 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgezet:

- In hoofdstuk 2 wordt het wettelijk kader van het onderdeel soortenbescherming uit de Wet natuurbescherming beschreven.
- In hoofdstuk 3 wordt de methodiek van de soortspecifieke onderzoeken beschreven.
- In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de onderzoeken gepresenteerd.
- In hoofdstuk 5 vind de toetsing en beoordeling plaats van de in Hoofdstuk 4 gepresenteerde bevindingen.
- In hoofdstuk 6 worden de conclusies weergegeven.

2 Wettelijk kader

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb omvat de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. In voorliggende rapportage wordt enkel ingegaan op het onderdeel soortenbescherming uit de Wet natuurbescherming. Hier zal in Hoofdstuk 5 aan getoetst worden.

2.2 Wnb - soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn (art. 3.1);
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels (art. 3.5);
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora') (art. 3.10).

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in nationale wetgeving. Voorliggend rapport richt zich op het voorkomen van dassen. Deze zijn beschermd in het kader van het nationale beschermingsregime "andere soorten" (Artikel 3.10 Wnb). Onderstaand zijn de verbodsbepalingen uit deze artikelen uiteengezet.

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Eieren mogen niet opzettelijk geraapt of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de bescherming van een aantal vogelsoorten ook valt onder artikel 3.5 en dat deze soorten derhalve niet verstoord mogen worden.

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst samengesteld die niet gedekt wordt door de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in artikel 3.10, bijlage A en B van de Wnb. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op het opzettelijk doden of vangen van dieren en het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op het opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en onwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Ontheffingsplicht

Indien bij de beoogde ontwikkeling verbodsbepalingen uit artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, kan onder bepaalde voorwaarden gewerkt worden conform een door het ministerie goedgekeurde gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het aanvragen van een ontheffing van de Wet natuurbescherming bij de provincie waarin de ontwikkeling plaatsvindt noodzakelijk. De grond waarop een ontheffing kan worden verleend verschilt per categorie (1-3)

2.3 Algemene zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de algemene zorgplicht opgenomen (zie onderstaand kader). De zorgplicht houdt in dat planten en dieren nooit onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld gewerkt te worden op een manier dat dieren kunnen ontsnappen. Tevens kan het nodig zijn om soorten te verplaatsen. Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

3 Methoden en uitvoering

Het onderzoek naar de das is uitgevoerd op basis van het Kennisdocument van de das (BIJ12, 2017). Onderstaand zijn de toegepaste onderzoeksmethoden en de uitvoering daarvan beschreven.

3.1 Onderzoeksmethoden

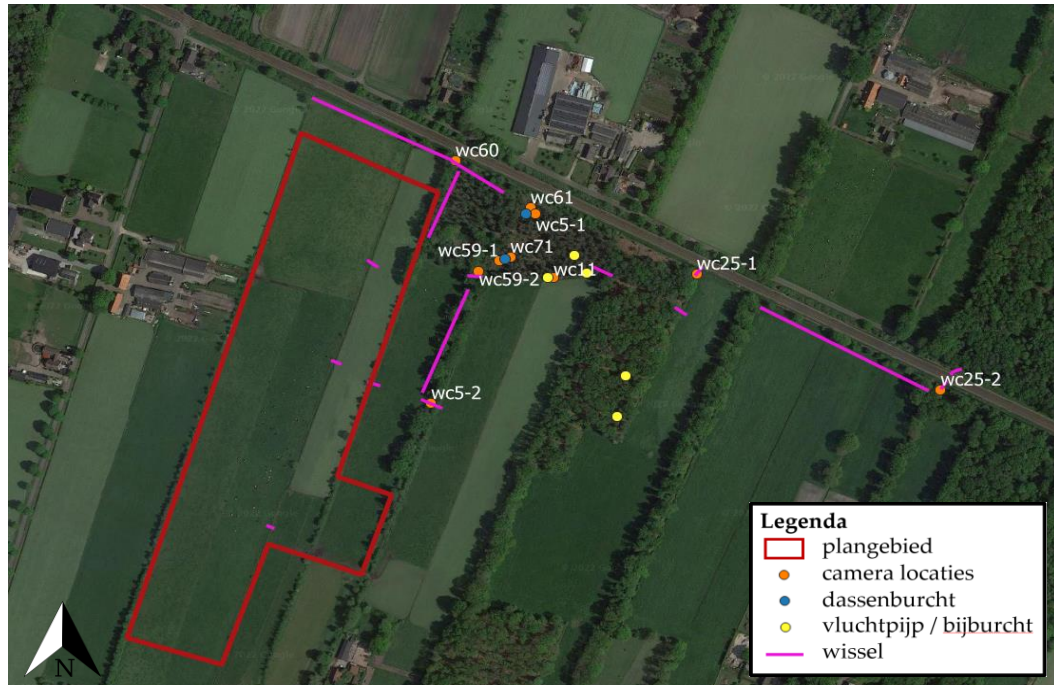
Tijdens het onderzoek is gebruik gemaakt van wildcamera's. Deze camera's zijn ontworpen om 24 uur per dag, 7 dagen per week wilde dieren waar te nemen. De camera's reageren op warmte en beweging. Als een dier binnen het bereik is van een camera, maakt deze foto's of een video-opname. Tijdens dit onderzoek zijn video opnames gemaakt. De wildcamera's die gebruikt zijn tijdens het nader onderzoek naar de das betreffen de Bushnell Trophy Cam HD Agressor versie 2017 en de Browning Recon Force ELITE HP 4 (zie figuur 3.1).

Er zijn in totaal gedurende circa 6,5 weken 7 wildcamera's geplaatst in en rondom de dassenburcht in het bosschage ten noordoosten van het plangebied. Er zijn tevens camera's geplaatst bij strategische punten waar zich een wissel of een vluchtpijp/bijburcht bevindt. Deze strategische punten zijn bepaald aan de hand van een omgevingscheck welke gericht was op het in kaart brengen van potentieel belangrijke elementen van het territorium van de dassen zoals burchten, vluchtpijpen, wissels en sporen (Antea Group, 2022). De wildcamera's zijn gedurende het onderzoek om de 2 weken uitgelezen, waarbij de batterijen en SD kaarten zijn vervangen. Tijdens alle veldbezoeken is tevens gelet op de aanwezigheid van prenten, mestputjes, neusputjes, vraatsporen, graafsporen, uitwerpselen en eventuele nieuwe wissels.

Figuur 3.1. links: de Browning Recon Force ELITE HP 4. Rechts: de Bushnell Trophy Cam HD Agressor versie 2017

In figuur 3.2 zijn de locaties waar de wildcamera's zijn geplaatst weergegeven. Camera 59 is na twee weken verplaatst (naar locatie wc 59-2) in verband met het aantreffen van een nieuwe wissel en weinig activiteit bij de eerste locatie. Wildcamera 5 en 25 zijn na 4 weken verplaatst naar locaties met potentieel belangrijke wissels (wc5-2 en wc25-2).

Figuur 3.2. Locaties waar de wildcamera's zijn geplaatst gedurende het onderzoek naar de das. Tevens zijn locaties van belangrijke elementen van het dassen territorium weergegeven (burchten, vluchtpijpen en wissels).

3.2 Overzicht veldbezoeken

Het onderzoek is uitgevoerd door ter zake deskundige ecologen van Antea Group en heeft plaatsgevonden in de periode 29 april 2022 tot 15 juni 2022. In Tabel 3.1 is een overzicht gegeven van de data en activiteiten van de onderzoeksrondes.

Tabel 3.1. Overzicht veldbezoeken.

Datum	Activiteit
29 april 2022	Wildcamera's plaatsen
12 mei 2022	Tussentijdse check. Batterijen SD kaarten vervangen.
25 mei 2022	Tussentijdse check. Batterijen SD kaarten vervangen.
15 juni 2022	Wildcamera's ophalen

4 Resultaten

4.1 Das

De burcht in het bosschage betreft een vrij grote burcht met circa 10-15 in- en uitgangen verdeeld over een lichte verhoging in het landschap. Tijdens de onderzoeksperiode zijn veel beelden van dassen waargenomen, met name op de wildcamera's bij de burcht in- en uitgangen aan de noordzijde (wc 61 en wc5-1). Deze burcht heeft de functie van kraamburcht. Er zijn minimaal 4 jonge dassen en 3 adulte dassen aanwezig in de burcht. Bij de burcht ingangen aan de zuidzijde (wc71) is twee keer een langslopende jonge das waargenomen.

Er is 4 keer een das waargenomen op de wissel aan de noordzijde van het plangebied bij wildcamera 60. Ook is er een das waargenomen op wildcamera 59, de tweede positie (wc59-2). Deze liep richting het weiland ten zuiden van het bosschage, grenzend aan het plangebied. Op de landbrug nabij de tweede locatie van camera 5 (wc5-2) is tevens 2 keer een das waargenomen welke richting het weiland ten oosten liep. Er is 7 keer een das waargenomen bij de wissel onder het hek door en over de spoorweg heen. Deze wissel is op enige afstand ten noordoosten van het plangebied gelegen, bij de tweede locatie van wildcamera 25 (wc25-2). Bij de eerste locatie van wildcamera 25 (wc25-1) zijn geen dassen waargenomen op de wissel richting het spoor.

De das is 8 keer waargenomen op wildcamera 11, waarbij deze de bijburcht/vluchtpijp aan de zuidzijde van het bosschage inspecteerde. Eén keer leek de das er in te gaan zitten. De bijburcht/vluchtpijp maakt derhalve onderdeel uit van het territorium van de dassen en wordt mogelijk regelmatig gebruikt.

Figuur 4.1. A: dassenclan bij kraamburcht op camera 5-1. B: das op wissel aan noordzijde van plangebied op wildcamera 60. C: das bij bijburcht/vluchtpijp op wildcamera 11. D: das onder hek door bij wissel op wildcamera 25-2.

4.2 Overige soorten

Boommarter, steenmarter en bunzing

Er is 2 keer een boommarter waargenomen op de wildcamera's. 1 keer op camera 5 in het bosschage en 1 keer op camera 11 aan de zuidrand van het bosschage. De steenmarter is 3 keer waargenomen bij de wissel onder het hek door en over de spoorweg heen. Deze wissel is op enige afstand ten noordoosten van het plangebied gelegen, bij de tweede locatie van wildcamera 25 (wc25-2). Bij deze wissel waren tevens 2 beelden geregistreerd waarop te weinig details zichtbaar waren om te bepalen of het boom- of steenmarters betroffen. Er ging 1 keer een bunzing onder het hek door richting het zuiden.

Figuur 4.2. A: bunzing op de wissel onder het hek door bij wildcamera 25-2. B: steenmarter op de wissel onder het hek door bij wildcamera 25-2.

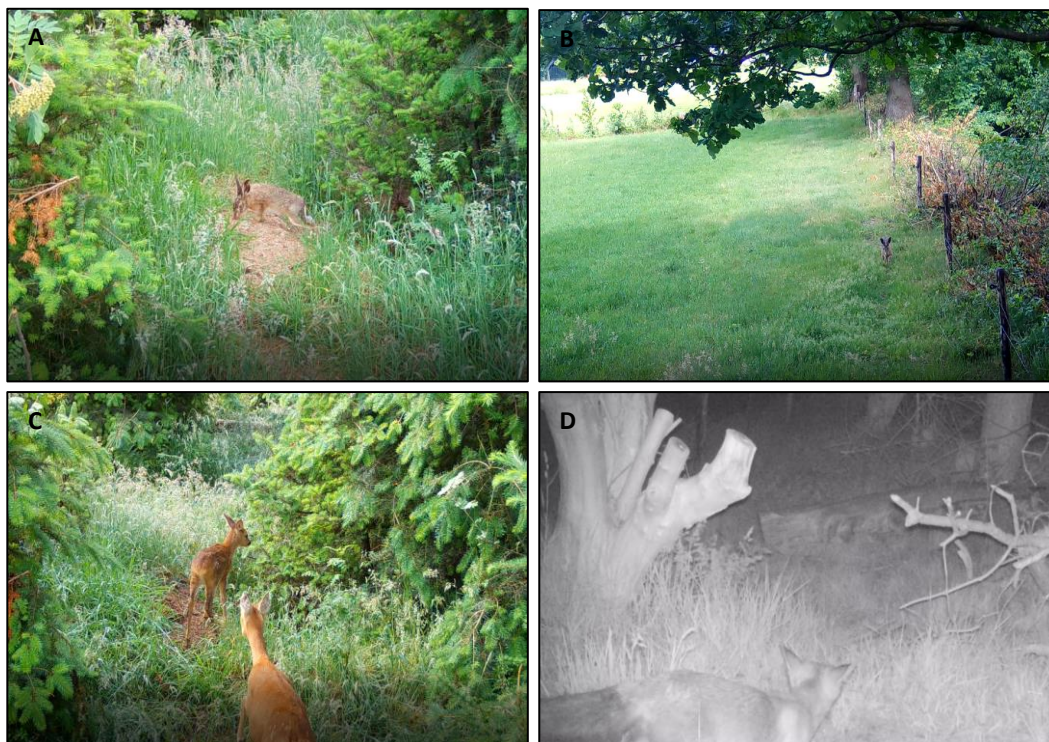
Vos, ree, haas

Er is in totaal 14 keer een vos waargenomen. Bij de bijburcht/de vluchtpijp aan de zuidzijde van het bosschage bij wildcamera 11 is meerdere keren een vos waargenomen. Eén keer graaft een vos aan het hol, waarna deze in het hol lijkt te gaan. Later lijkt een vos het hol uit te komen. Op een ander moment gaat er een vos in het hol liggen. Mogelijk wordt dit hol gebruikt als slaapplek door de vos. Tevens loopt de vos langs het spoor, wat 3 keer te zien is op de eerste locatie van wildcamera 25 (wc25-1). Op wildcamera 71 en 60 loopt 1 keer een vos langs.

Daarnaast zijn er veelvuldig reeën en hazen aangetroffen op de beelden van vrijwel alle wildcamera's. Enkele wissels waar een camera op stond worden door beide soorten regelmatig gebruikt. Bij de wissel bij de tweede positie van wildcamera 59 (wc59-2), liepen zij richting het westen naar het weiland, of richting het noorden/noordoosten naar het bosschage. Tevens liepen de soorten door de bomenlaan. Bij wildcamera 61 liepen de soorten vaak richting het oosten of westen. Hazen en reeën maken ook beiden gebruik van de wissel ten noorden van het plangebied (bij wc60) en van de landbrug bij de tweede locatie van wildcamera 5 (wc5-2).

Van zowel de haas als de ree zijn jonge dieren waargenomen. Er is een jonge ree waargenomen op wildcamera's 11, 61 en 71. Op camera's 60 en 71 zijn jonge hazen geregistreerd.

Er is tot slot 6 keer een haas de dassenburcht uit en/of in gegaan (bij wc 61).

Figuur 4.3. A: een haas die de dassenburcht uit komt. B: een haas op de wissel aan de noordzijde van het plangebied. C: een ree met jong in het bosschage. D: een vos bij de bijburcht/vluchtpijp bij wildcamera 11..

Vogels

Er zijn ook diverse vogelsoorten waargenomen op de wildcamera's. Dit betreffen de boomklever, grote bonte specht, houtduif, kauw, koolmees, merel, pimpelmees, roodborst en spreeuw.

5 Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de in hoofdstuk 4 uiteengezette resultaten getoetst aan de Wet natuurbescherming. Er wordt beschreven of het noodzakelijk is om een ontheffing aan te vragen in het kader van het onderdeel soortenbescherming in de Wet natuurbescherming.

5.1 Das

De das is vermeld op onderdeel A, behorende bij artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. Voor soorten vermeld op onderdeel A geldt dat het verboden is de soorten opzettelijk te doden of te vangen (art 3.10, lid 1). Tevens is het verboden vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen of in hun functioneren aan te tasten. Aangezien het functioneren van verblijfplaatsen afhankelijk is van de kwaliteit van het leefgebied, is essentieel leefgebied van de das ook beschermd.

Tijdens het onderzoek is de das veelvuldig waargenomen. De burcht in het bosschage ten noordoosten van het plangebied betreft een vrij grote kraamburcht waar minimaal 4 jongen en 3 adulten in verblijven. Er lopen diverse wissels vanuit het bosschage richting het plangebied. Op een aantal daarvan zijn tijdens het onderzoek dassen waargenomen die zich richting de weilanden in het plangebied begaven. Daarnaast lopen er door het plangebied zelf diverse wissels en zijn er sporen (o.a. neusputjes) aangetroffen binnen het plangebied. Ten westen van het plangebied zijn eveneens mestputjes en wissels aangetroffen tijdens een eerder uitgevoerde omgevingscheck (Antea Group, 2022). Het voornoemde toont aan dat dassen zich in het plangebied begeven en dat het plangebied midden in het territorium van de dassenclan ligt. Tevens is bekend dat er dassen door het plangebied lopen en er foerageren (communicatie omwonenden).

Gezien de leeftijd, grootte en functie van de dassenburcht, en gezien het feit dat het plangebied grenst aan de burcht, midden in het territorium van de dassenclan ligt, en er dassen foerageren, kan aangenomen worden dat de bemeste weilanden in het plangebied een belangrijke functie als foerageergebied vervullen. Door de realisatie van het zonnepark wordt een groot deel van dit foerageergebied aangetast. Door de plaatsing van een hek met een opening van 20-30 centimeter aan de onderzijde blijven de dassen in principe toegang behouden tot het grasland onder de panelen. Hierbij is echter onzeker of de dassen gebruik zullen blijven maken van het plangebied om er te foerageren als er zonnepanelen aanwezig zijn. Daarnaast verandert de dynamiek van het grasland, doordat er onder andere meer schaduw, minder regenval en geen/minder bemesting zal zijn. Derhalve wordt er essentieel foerageergebied van de dassenclan aangetast. Dit is in overtreding met de Wet natuurbescherming. Voor de uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden is daarom een **ontheffing** in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk. Een dergelijke ontheffingsaanvraag wordt uitgewerkt in een activiteitenplan. In het activiteitenplan dienen **mitigerende- en compenserende maatregelen** opgenomen te worden om negatieve effecten op de dassen als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden te voorkomen, verzachten en/of te compenseren. Ook dient gewerkt te worden volgens een **ecologisch werkprotocol**.

Ontheffing

Voor het opstellen van een ontheffingsaanvraag is een activiteitenplan nodig. Er wordt geadviseerd om tijdig te starten met het opstellen van een activiteitenplan en deze in te dienen bij het bevoegd gezag. Een ontheffingsprocedure neemt na indiening circa 20 weken (exclusief 6 weken ter inzage) in beslag en de ontheffing moet worden ingediend bij het bevoegd gezag (Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht).

5.2 Overige soorten

Boommarter, steenmarter en bunzing

De boommarter is enkele keren passerend waargenomen in het bosschage. Het bosschage maakt derhalve onderdeel uit van het territorium van minstens één boommarter. De steenmarter is enkele keren waargenomen bij de wissel die onder een hek en over de spoorlijn gaat, en die zich op enige afstand ten oosten van het plangebied bevindt. De steenmarter is niet waargenomen in of nabij het bosschage zelf. Echter, is wel aangetoond dat de soort aanwezig is in de omgeving. Derhalve is het niet onmogelijk dat de steenmarter in of nabij het plangebied voorkomt. Met name de houtwallen en houtsingels in het plangebied hebben potentieel een migreer- en/of foerageer functie voor met name de steenmarter, maar in mindere mate ook voor de boommarter.

De boommarter en steenmarter staan vermeld op onderdeel A, behorende bij artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. Voor de soorten vermeld op onderdeel A geldt dat het verboden is de soorten opzettelijk te doden of te vangen (art 3.10, lid 1), ook is het verboden vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen of in hun functioneren aan te tasten. Er is echter geen sprake van een verbod op verstoring van de soorten. Aangezien de groenstructuren die potentieel interessant zijn voor de boommarter en steenmarter behouden blijven en zelfs uitgebreid worden, is er geen sprake van het beschadigen of vernielen van verblijfplaatsen of essentieel leefgebied. Er is enkel mogelijk sprake van tijdelijke verstoring tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Dit betreft geen overtreding van de Wet natuurbescherming. Er is geen ontheffing benodigd. Wel wordt geadviseerd om buiten de kwetsbare periode van de soort te werken, om de verstoring te minimaliseren in het kader van de Algemene Zorgplicht. Geadviseerd wordt om deze maatregel op te nemen in een ecologisch werkprotocol.

De bunzing is één keer waargenomen bij de wissel die onder een hek en over de spoorlijn gaat, en die zich op enige afstand ten oosten van het plangebied bevindt. De bunzing staat op de vrijstellingslijst van de Provincie Utrecht. Dit betekent dat er voor ontwikkelingen en werkzaamheden die deze soort mogelijk aantasten geen ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd hoeft te worden. Wel dient de Algemene zorgplicht in acht genomen te worden, zoals benoemd in artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Geadviseerd wordt om maatregelen op te nemen in een ecologisch werkprotocol.

Haas, ree en vos

Er zijn vaak reeën waargenomen tijdens het onderzoek. Het plangebied en de omgeving daarvan is belangrijk gebied voor deze soort. De wissels waar een camera op stond worden veel gebruikt door reeën, waarbij zij zich in meerdere richtingen bewegen. Tijdens de onderzoeksrondes zijn reeën passerend en foeragerend waargenomen in het plangebied en omliggende weilanden. Daarnaast is er op meerdere camera's een jonge ree geregistreerd. Het betreft waarschijnlijk één

jong individu. Het plangebied en het bosschage vormen derhalve onderdeel van het territorium en foerageergebied van reeën. Mogelijk verblijft de jonge ree met het moederdier in het bosschage.

De haas is eveneens veelvuldig waargenomen in het bosschage en op de wissels richting het plangebied en omliggende weilanden. Er is tevens minstens één jonge haas aanwezig in het onderzoeksgebied wat betekend dat er één of meerdere legers (verblijfplaatsen van een haas) nabij zijn. Er zijn daarnaast enkele beelden van een haas die de dassenburcht in en uit gaat. Hazen zijn in principe geen burcht bewoners. Mogelijk betreft het een nieuwsgierig dier dat aan het verkennen is.

De vos is op meerdere plekken waargenomen en lijkt gebruikt te maken van het hol/de vluchtpijp aan de zuidzijde van het bosschage, mogelijk om te rusten. Het bosschage, wissels en (delen van) het plangebied zijn derhalve onderdeel van een vossen territorium. Waarschijnlijk heeft de soort meer verblijfplaatsen in de buurt.

De vos, de haas en de ree staan allen op de vrijstellingslijst van de Provincie Utrecht. Dit betekent dat er voor ontwikkelingen en werkzaamheden die deze soorten mogelijk aantasten geen ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd hoeft te worden. Wel dient de Algemene zorgplicht in acht genomen te worden, zoals benoemd in artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Geadviseerd wordt om maatregelen op te nemen in een ecologisch werkprotocol.

Vogels

De wildcamera's hebben meerdere vogelsoorten waargenomen. Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). In het onderzoeksgebied kunnen nesten gebouwd worden door (algemeen voorkomende) soorten. Indien nesten aanwezig zijn mogen deze tijdens de broedperiode (en wanneer deze in gebruik zijn) niet verwijderd of verstoord worden.

Er kan eenvoudig rekening worden gehouden met broedvogels door de werkzaamheden buiten het broedseizoen (circa maart tot en met juli¹) uit te voeren. Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen te werken dan dient het plangebied (waar de werkzaamheden plaatsvinden) vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels. Mocht dit niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het plangebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied dan worden locatie-specifieke maatregelen voorgesteld en/of wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden totdat het nest niet meer in gebruik is. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Wet natuurbescherming aan de orde. Geadviseerd wordt om maatregelen op te nemen in een ecologisch werkprotocol.

¹ Voor het broedseizoen wordt in het kader van de wet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

Algemene zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Bij de werkzaamheden kan de zorgplicht in acht worden genomen door het treffen van simpele maatregelen. Hieronder worden enkele voorbeelden van maatregelen benoemd. Deze lijst is niet uitputtend;

- Werk in één richting, waarbij de richting wordt bepaald door mogelijke vluchtroutes voor dieren. Hiermee wordt voorkomen dat dieren worden ingesloten tijdens de werkzaamheden;
- Zoveel mogelijk werken vanaf bestaande infrastructuur en stapvoets rijden, zodat dieren kunnen wegluchten;
- Te allen tijde zorgvuldig handelen en bij het aantreffen van dieren ze de kans geven om rustig weg te vluchten;
- Aanleggen van marterhopen voor bunzing, boommarter en steenmarter;
- Wissels vrijhouden tijdens de realisatiefase, zodat reeën, hazen, vossen en overige dieren er gebruik van kunnen blijven maken.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Aanleiding

BHM Solar is voornemens om in samenwerking met een grondeigenaar een zonnepark te realiseren op een agrarisch perceel ten oosten van de Eindseweg 5 te Overberg. Naar aanleiding van de uitkomsten van een Natuurtoets is in 2022 onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van de aangetroffen dassenburcht. Hierbij is tevens onderzocht of het plangebied een essentiële foerageerfunctie heeft voor de das. Tijdens het onderzoek zijn dassen en diverse andere soorten aangetroffen. Hieronder zijn de conclusies van het nader onderzoek per soort weergegeven.

6.2 Das

Tijdens het onderzoek is aangetoond dat de dassenburcht in het bosschage dat ten noordoosten aan het plangebied grenst in gebruik is als kraamburcht. Het plangebied zelf heeft een belangrijke foerageerfunctie voor de dassenclan die deze burcht bewoont. Aangezien ten gevolge van de realisatie van het zonnepark de foerageerfunctie wordt aangetast, en daarmee mogelijk ook het functioneren van de dassenburcht, is er sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming. Er is een ontheffing benodigd. Tevens dient gewerkt te worden volgens een ecologisch werkprotocol.

6.3 Boommarter en steenmarter

Tijdens het onderzoek zijn de boommarter en de steenmarter waargenomen. Boommarter en steenmarter zijn beschermd onder de Wnb. Er is echter geen sprake van het aantasten van verblijfplaatsen of essentieel leefgebied. Er is enkel sprake van tijdelijke verstoring. Dit is niet ontheffingsplichtig. Wel wordt geadviseerd om buiten de kwetsbare periode van de soort te werken, om de verstoring te minimaliseren in het kader van de Algemene Zorgplicht. Geadviseerd wordt om deze maatregel op te nemen in het ecologisch werkprotocol.

Tabel 6.1. Overzicht conclusies voor aangetroffen beschermde soorten.

Soort	Beschermd onder Wnb	Essentiële functies in plangebied?	Ontheffing noodzakelijk?	Vervolgstappen
Das	Ja	Ja	Ja	Opstellen activiteiten- en mitigatieplan en aanvragen ontheffing van de Wnb
Boommarter	Ja	Mogelijk de houtwallen & houtsingels	Nee	Komt wel voor in de omgeving → Werken buiten de kwetsbare periode en opnemen in ecologisch werkprotocol

Steenmarter	Ja	Mogelijk de houtwallen & houtsingels	Nee	Komt wel voor in de omgeving → werken buiten de kwetsbare periode en opnemen in ecologisch werkprotocol
--------------------	----	--------------------------------------	-----	---

6.4 Overige soorten

Overige soorten – bunzing, haas, ree en vos

Tijdens het onderzoek zijn de bunzing, de haas, de ree en de vos waargenomen. Deze soorten zijn vrijgesteld in de provincie Utrecht en hiervoor hoeft geen ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Voor elke soort en elk individu in Nederland geldt echter dat gewerkt dient te worden volgens de Algemene zorgplicht. Hierbij wordt gewaarborgd dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord worden. Enkele maatregelen die vallen onder de zorgplicht zijn benoemd in Hoofdstuk 5. Geadviseerd wordt om de maatregelen op te nemen in het ecologisch werkprotocol.

Vogels

De wildcamera's hebben meerdere algemene vogelsoorten waargenomen. Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Er kan eenvoudig rekening worden gehouden met broedvogels door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Geadviseerd wordt om deze maatregel op te nemen in het ecologisch werkprotocol.

Tabel 6.2. Overzicht conclusies voor aangetroffen overige soorten.

Soort	Beschermd onder Wnb	Essentiële functies in plangebied?	Ontheffing noodzakelijk?	Vervolgstappen
Bunzing	Vrijgesteld	Mogelijk de houtwallen & houtsingels	N.v.t.	Maatregelen treffen voortkomend uit de Algemene Zorgplicht. Opnemen in ecologisch werkprotocol.
Haas	Vrijgesteld	Mogelijk	N.v.t.	Maatregelen treffen voortkomend uit de Algemene Zorgplicht. Opnemen in ecologisch werkprotocol.
Ree	Vrijgesteld	Mogelijk	N.v.t.	Maatregelen treffen voortkomend uit de Algemene Zorgplicht. Opnemen in ecologisch werkprotocol.
Vos	Vrijgesteld	Mogelijk	N.v.t.	Maatregelen treffen voortkomend uit de Algemene Zorgplicht.

				Opnemen in ecologisch werkprotocol.
Vogels	Nesten beschermd tijdens broedperiode	Mogelijk	Nee	Buiten broedseizoen werken en opnemen in ecologisch werkprotocol.

7 Bronnen

Antea Group, 2022. Natuurtoets zonneparken te Overberg. Toetsing Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland. 14 april 2022.

Antea Group, 2022. Memo omgevingscheck das te Overberg. 20 april 2022.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Das *Meles meles* versie 1.0. Publicatie: BIJ12, Utrecht.

Bouwens, S. 2017. Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming. Provincie Noord-Brabant.

Websites

www.ndff.nl

www.zoogdiervereniging.nl

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontleen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

www.anteagroup.nl

Copyright © 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.